Bibliothek der
k. k. techn. Hochschule
Graz

GORINCHEM.

4.

SLUIZEN.

	Wijdte in den dag. M.	Diepte slagbalk betrekk. A.P. M.	Schutlengte. M.
in den regter Waal- en Merwedijk.			
A. *Inlaatduiker voor de stad Gorinchem bij de Dalempoort*, 1 *vloeddeur en* 2 *schuiven*	0.52	0.95	
B. *Keersluis aan den mond der Groote haven*, 2 *paar puntdeuren*	10.07	÷ 2.49	
C. *Korenbrugsluis tusschen de Linge en de haven*, 1 *paar waaijerdeuren*	10 08	÷ 2.44	
vormt met B *een schutkolk, lang*	»	»	580.
D. *Keersl. aan den mond der Kalkhaven*, 2 *p. pd.*	6.65	÷ 1.62	
E. *Inlaatdu'ker voor de stad Gorinchem bij de Wateringpoort*, 1 *schuif*	0.95	÷ 0.70	
F. *Groote inundatie- of hulpsluis te Dalem met* 3 *openingen, ieder met* 2 *paar vloeddeuren*	5.65	÷ 0.40	
G. *Uitwateringsluis voor het stoomgemaal van Herwijnen*, 1 *paar vloeddeuren*	3.80	÷ 0.50	
H. *Voormalige Vurensche U. sl., hebbende thans nog een vierk. opening voor inlating van water met* 1 *deur*	0.40	1.00	
in den noorder of regter Lingedijk.			
I. *Steenenhoeksche kanaalsluis tusschen de Linge en het kanaal van Steenenhoek, keer- en schutsluis*, 1 *paar buitenpuntdeuren*	10.15	÷ 2.30	27.00
1 *paar binnenwaaijerdeuren*	»	2.30	
K. *U. tevens S. sl. aan den Arkelschen Dam tusschen de Linge en het Zederikkanaal, aan de zijde der Linge:*			
1 *paar hooge puntdeuren (punt Linge)*	8.16	÷ 2.29	105.00
1 » *lage* » *(punt kanaal).*			
aan de zijde van de Zederik 1 *paar waaijerdeuren naar de Linge gekeerd.*			
L. *Uitwateringsluis van het stoomgemaal aan den Arkelschen Dam*, 2 *paar puntdeuren (punt Linge)*	4.94	÷ 0.42	
M. *Westelijke uitwateringsluis van de Gecomb. polders Nieuwland en Leerbroek*, 1 *wachtdeur*	4.60	÷ 1.30	
N. *Oostelijke uitwateringsluis van de Gecomb. polders Nieuwland en Leerbroek*, 1 *wachtdeur*	2.30	÷ 1.33	
O. *Uitwateringsluis polder Rietveld*, 1 *wachtdeur*	1.88	÷ 0.60	
P. *Uitwateringsluis polder Kedichem*, 1 *wachtd.*	4.25	÷ 1.41	
Q. *U. sl. polder Hoog Oosterwijk*, 1 *wachtdeur.*	2.00	÷ 0.57	
R. *Uitwateringsluis polder Hoog Leerbroek en Bruinisse deel*, 1 *wachtdeur*	2.13	÷ 0.57	
S. *Hoog Endsche sl., U. sl. Hoog Middelkoop, Loosdorp en de Mient*, 1 *paar wachtden schuif*	2.35	÷ 1.05	
T. *Schaikscke uitwateringsluis*, 1 *p. puntdeuren.*	3.30	÷ 1.20	
U. *Kuilenburgsche vlietsl.*, 1 *p. waaijerd.*, 1 *p. pd.*	4.10	÷ 1.05	
V. *Acquoysche inundatie- of hulpsl.*, 1 *p. waaijerd. (naar binnen gekeerd)*, 1 *p. puntd. (naar de Linge gek.)*	7.68	0 19	
W. *Acquoysche U. sl.*, 1 *paar sch.*, 1 *paar wd.*	2.98	÷ 0 21	
X. *Noordelijke of Nieuwe Asperensche Lingesluis*, 1 *paar waaijerdeuren naar beneden gekeerd*, 1 *paar puntdeuren naar boven gekeerd*	7.20	÷ 1.30	7.40
Y. *Zuidelijke of Oude Asperensche Lingesluis*, 1 *paar waaijerdeuren naar beneden gekeerd*, 1 *paar puntdeuren naar boven gekeerd*	6.75	÷ 1.26	18.80
Z. *Asperensche inundatiesluis*, 1 *paar waaijerdeuren, gekeerd naar de Linge*	7.90	÷ 1.01	
a. *Rhenoysche sluis*, 1 *paar wachtdeuren*	2.50	÷ 0.20	
b. *Beestsche sluis*, 1 *paar wachtdeuren*	4.30	÷ 0.56	
in den Zuider of linker Lingedijk.			
c. *Gellicumsche en Rumptsche inlaatduiker*, 1 *schuif*, 1 *paar wachtdeuren*	2.18	÷ 0.30	
d. *U. sl. polders Gellicum en Rumpt*, 1 *p. keerd.*	3.47	÷ 1.15	
e. *Lareesluis uitwateringsluis van de polders van Hellouw en Haaften*, 1 *paar keerdeuren*	4.30	÷ 0.64	
f. *Zuidelijke Asperensche inundatiesluis*, 1 *paar waaijerdeuren (punt Linge)*	7.90	÷ 1.26	
g. *Noord. U. sl. Asperensche polder*, 1 *wachtd.*	2.60	÷ 1.01	
h. *Zuid. U. sl. Asperensche polder*, 1 *schuif en wachtdeur*	3.20	÷ 1.15	
i. *U. sl. van den Heukelomschen pr., (opene sluis)* 1 *p. hooje puntd p veldz.*, 1 *p. lage puntd. p. Lingez.*	3.30	÷ 0.51	
k. *Broeksche sl., uitwateringsluis voor den Heukelomschen polder*, 1 *schuif*, 1 *wachtdeur*	2.00	÷ 0.53	
l. *Spijksche U. sl.*, 1 *p. schuiven*, 1 *p wachtd.*	3.44	÷ 0.86	
m *Laag Dalemsche U. sl. voor den polder van Dalem*, 1 *schuif*, 1 *wachtdeur*	2.00	÷ 0.69	
n. *Sl. aan Bastion n°.* 11, *U. sl. van Hoog Dalem en Vuren*, 2 *p. puntd. naar weerszijden keerende*	5.12	÷ 0.36	
o. *Uitwateringsduiker voor het oostelijk gedeelte van Gorinchem, met* 2 *schuiven*	0.52	0.45	
in den nieuwen Zuider Lingedijk.			
p. *Duikersluis n°.* 1, 1 *schuif*, 1 *wachtd.*	1 25	÷ 0.73	
q. » » 2, » » » »	2.03	÷ 0.47	
r. » » 3, » » » »	1.27	÷ 0.75	
Deze sluizen dienen tot doorlating van het water van den Asperenschen polder.			
s. *Duikersluis n°.* 4, 1 *schuif*, 1 *wachtd.*	2.02	÷ 1.12	
Deze sluis dient tot doorlating van het water van den Heukelomschen polder.			
Sluizen gelegen in binnenwateren.			
t. *Schutsluis in den Zederikboezem te Meerkerk met* 2 *paar deuren*	5.75	÷ 1.08	33.85

RIVIERWATERKEERINGEN.

De hooge rivierdijk langs den regter oever van de Waal en Merwe van af de bedijking van de Neder-Betuwe tot aan de grens van Gelderland en Zuidholland, staat onder toezigt van het polderdistrikt Tielerwaard.

Het gewone onderhoud heeft plaats door de onderhoudspligtigen. Buitengewone werken worden door het distrikt uitgevoerd.

De Dalemsche overlaten en de waterkeering voor de stad Gorinchem met de daarin gelegen kunstwerken tot aan den dijk van den Albasserwaard, zijn in onderhoud bij het Rijk.

De bedijking van den Alblasserwaard, die vervolgens den waterkeerenden ring uitmaakt, is in onderhoud bij dit Hoogheemraadschap.

De hooge bedijking langs den linker oever van de Waal is beneden den Meidijk in onderhoud bij het polderdistrikt Bommelerwaard beneden den Meidijk.

De hooge bedijking langs den linker oever van de Merwe is in onderhoud bij het waterschap 't Oudland van Altena.

De boven Asperen ter wederzijde van de Linge gelegen bedijkingen met de daarin gelegen overlaten, worden, wat het gewone onderhoud betreft, door de dijkspligtigen onderhouden, onder toezigt van de polderdistrikten of van de op zich zelf staande polders zoo als zij boven de kaart opgegeven zijn.

BINNENWAARTS GELEGENE HOOGE DIJKEN TOT KEERING VAN INUNDATIEWATER.

De eerste linie tot bescherming van de Vijfheerenlanden en Alblasserwaard be-taat uit den Diefdijk, den Meerndijk, de beide keersluizen te Asperen, den Zuider Lingedijk (nieuwe) tot Gorinchem en de vestingwal oostwaarts langs die stad tot de Merwe. De tweede linie loopt van af den Meerndijk langs den regter oever van de Linge tot de sluis aan den Arkelschen Dam, vervolgens langs den straatweg (waarin nog de Steenenhoeksche kanaalsluis gelegen is) tot de Korenbrugsluis te Gorinchem.

De Bazel- en Zouwedijken, loopende van den Arkelschen Dam tot den Lekdijk bij Ameide, hebben een maximum hoogte van + 2.213 en kunnen dus alleen bij lagen stand van het inundatiewater voor den Alblasserwaard nog van dienst zijn.

AFLEIDING VAN HET INUNDATIEWATER.

Bij doorbraken in den Zuider Lek- of Rijndijk, of in den regter Waaldijk loven de opgegeven eerste linie wordt het water afgeleid naar de Merwe, waarop het door de inundatiesluis en de overlaten boven Gorinchem geloosd wordt. Om een tegensteun te geven aan den Nieuwen Zuider Lingedijk, die op een slecht staal rust, wordt de beneden-Linge tusschen Asperen en de Korenbrugsluis te Gorinchem opgezet tot een maximumstand van 4.02 + A.P.

De overlaten in den Appeldijk beneden Asperen en aan den Gatdam worden dan geopend, waardoor de kom tusschen den Ouden en Nieuwen Zuider-Lingedijk gevuld, en de tegendruk voor laatstgenoemde verkregen wordt.

De opzetting van de beneden-Linge heeft plaats door inlating van water aan de Culenborgsche Vlietsluis, de Acquoische hulpsluis en de beide keersluizen in de Linge te Asperen. De afleiding van het inundatiewater benoorden de Linge, geschiedt door het openen van de overlaten in de beide Lingedijken en de beide tegenover elkander gelegen inundatiesluizen in de Lingedijken boven Asperen.

POLDERS DIE GEHEEL OF GEDEELTELIJK OP DE KAART VOORKOMEN.

Administratieve indeeling.

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DEN ALBLASSERWAARD MET ARKEL BENEDEN DE ZOUWE.

Zuidholland.

WATERSCHAP DE OVERWAARD.

Polder Langerak.
Vereenigde polders Middelbroek, Ameide en Tienhoven.
Polder Blommendaal
Polder Botersloot.
Pr. Noordzijde (van Noodeloos) (*Ligt gemeen met pr. Oud-Goudriaan.*)
Polder Oud en Nieuw Goudriaan. (*Bestaande uit twee waterstaatkundige polders en die zamen.*)
Polder Ammers Graafland, Achterland en Peulwijk. (*Achterlandsche polder, Graafslandsche polder.*)
Polder Ottoland.
Polder Peursum. (*Bestaande uit twee waterstaatkundige polders: 1. Het Broek. 2. Peursum binnen den Kweldeur.*)
Polder van Giessen-Oude Bovenkerk. (*Bestaande uit een hoog en een laag gedeelte, waarvan alleen het laatste op dit blad voorkomt.*)
Polder Neder-Slingeland. } *maken te zamen een waterstaatkundigen*
» *Over-Slingeland.* } *polder uit.*

Polder Groote Waard.
» *de Beemd.*
» *Hoornaar.*
» *Schelluinen.*
» *Het Oudland en Kort Scheiwijk.*
» *Lang Scheiwijk.*
» *Arkel.*
} *vormen de waterstaatkundige polders Hoornaar en Arkel, laatstgenoemde met een hooger deel.*
» *Giessen-Nieuwkerk.* (*Bestaande uit de drie waterstaatkundige polders: Maizenbroek, Doet en Nederpolder.*)
Polder van Hardinxveld. (*Bestaande uit de twee waterstaatkundige polders Boven en Beneden Hardinxveld, waarvan alleen de eerste op dit blad voorkomt.*)
Polder de Banne van Gorinchem en Kwakernaat. (*makende twee waterstaatk. polders uit: a. de Zaanpolder, b. een waterstaatk. polder met een hoog en een laag gedeelte, waarvan het eerste omvat de deelen plaatselijk genoemd Lange Slagen, Korte Slagen en 't Hoogland en het tweede de deelen Kwakernaatsche polder, de Haar en Wolphaerts.*)

BUITENPOLDERS LANGS DE LINGE.

Het Wijdschild.
Spijk.
De Park.
Vrouwenhuiswaard.

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DE VIJFHEERENLANDEN.

Zuidholland.

Polder Lakerveld.
Polder Middelkoop.
Polder Hoog Middelkoop, Loosdorp en de Mient, het Regt van Ter Leede of Bruinsdel en Hoog Leerbroek en Hoog of Klein Oosterwijk (*vormen drie waterstaatk. polders.*)
Polders Over Heikop en Over Boeikop. (*Bestaande uit de twee waterst. deelen van die namen, waarvan alleen de eerste op dit blad voorkomt.*)
Polders Oud en Nieuw Schaijk en Kort Gerecht. (*Bestaande uit drie waterstaatkundige deelen.*)
Gecombineerde polders Nieuwland en Leerbroek.
Polder Quakernaak.
Vereenigde polders Kedichem met Oosterwijk.
Rietveldsche polder.
Koornwaard.
de Eng.
Spijksche waard.
Asperensche pr.
Heukelomsche pr.
Spijksche polder.
} *de Vliet is de adm. grens tusschen deze polders.*
} *Deze polders behooren onder de Vijfheerenlanden voor het gedeelte dat in Zuidholland ligt.*

POLDERDISTRIKT TIELERWAARD.

Gelderland.

Dalemsche polder. (*Bestaande uit de twee waterstaatkundige polders Hoog en Laag Dalem.*)
Vurensche polder.
Hervijnensche polder.
Hellowesche polder.
Gellicumsche polder.
Rumptsche polder.
} *Maken één waterstaatkundigen polder uit met een hoog en een laag gedeelte Het Hooge veld en het Lage veld.*

POLDERDISTRIKT CULENBORG.

Gelderland.

Culenborg met onderhoorige landen en Goilberdingen. (*omvattende voor zoover dit blad strekt twee waterstaatkundige polders: 1. polder de Geer, 2. Tienhoevensche-Goilberdingsche polder enz.*)

GEHEEL OP ZICH ZELF STAANDE POLDERS.

Acquoysche polder. (*Bestaande uit de twee waterstaatkundige deelen: 1. De Lage polder, 2. het Hooge veld.*)
Rhenoysche polder.
Beestsche polder.

WATERSCHAP 'T OUDLAND VAN ALTENA.

Noordbrabant.

Polder Binnenban van de Werken (*Werkensche polder.*)
» *Steenwijk.*
» *Nieuwe ban.*
» *Oude ban.*

POLDERDISTRIKT BOMMELERWAARD BENEDEN DEN MEIDIJK.

Gelderland.

Polder Brakel.

GEHEEL OP ZICH ZELF STAANDE POLDERS.

Het Munnikeland.

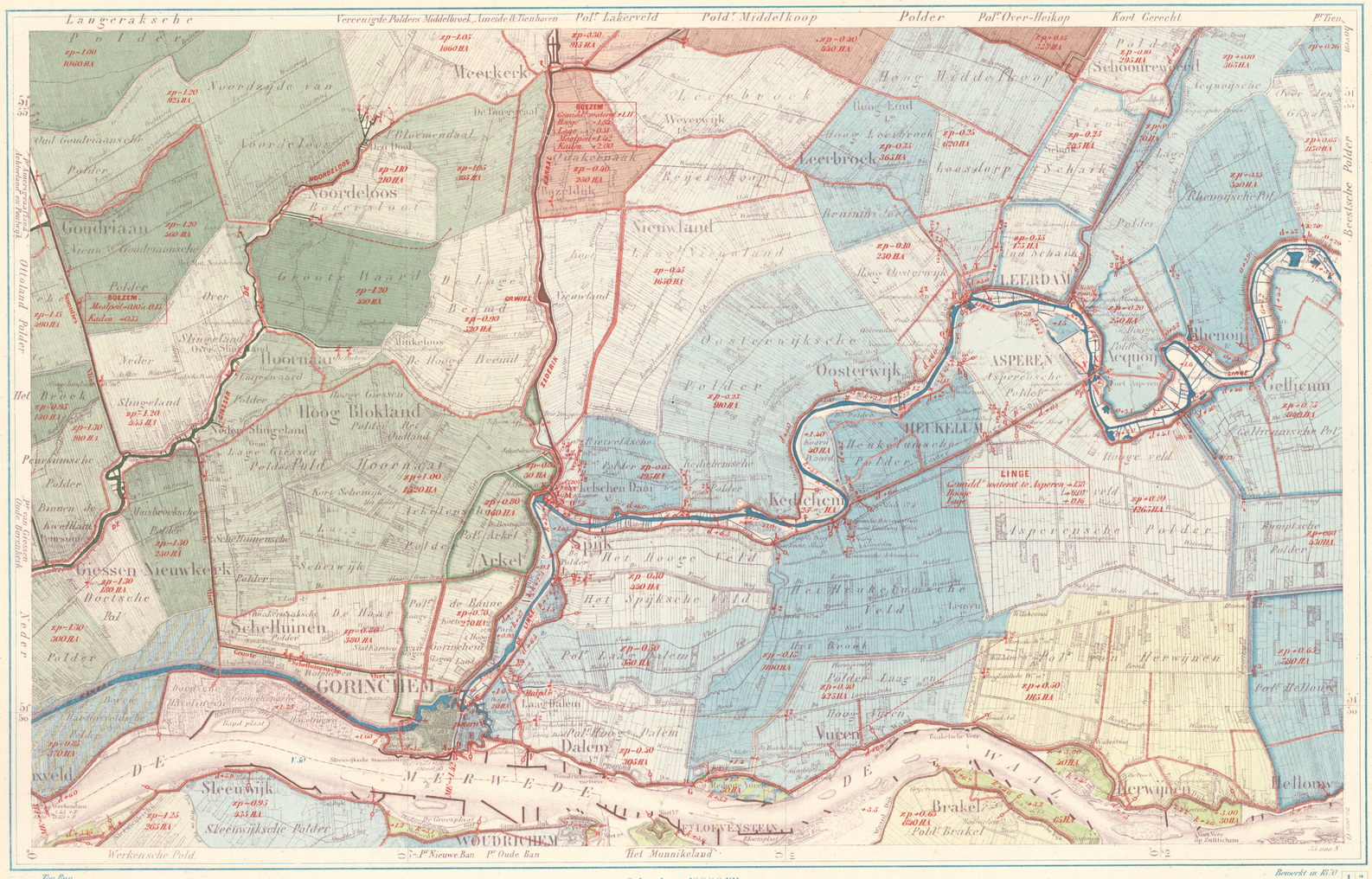

KANALEN.

ZEDERIKKANAAL.

Dit kanaal is de verlenging van de Keulsche vaart tot de rivier de Merwe te Gorinchem. Het is aangelegd in 1825, zoowel tot verbetering der waterlozing van de Vijfheerenlanden als voor de groote binnenlandsche scheepvaart.

Het bestaat uit 2 deelen:

1°. *het kanaalpand van Vianen tot de sluis aan den Arkelschen Dam, diep — 1.75, lang 19000 meter;*

2°. *het gedeelte van de Linge van af den Arkelschen Dam tot de sluis aan de Merwe te Gorinchem, diep — 1.70, lang 4750 meter.*

KANAAL VAN STEENENHOEK.

Dit kanaal is aangelegd in 1818 en 1819, zoowel tot bevordering van de afwatering van de Linge als tot scheepvaart, waartoe het thans weinig dienst meer doet.

De lengte van het kanaal is 9300 meter. De diepte is — 1.70.

Het beheer over het kanaal wordt uitgeoefend door een collegie genaamd het Heemraadschap van het kanaal van Steenenhoek, volgens reglement van 19 September 1829.

Het Heemraadschap werd ingesteld bij Kon. bestuit van 22 Oct. 1828, n°. 137.

POLDERS, ENZ.

Polders.

Op de kaart is de waterstaatkundige toestand geteekend. De administratieve indeeling is boven de kaart omschreven.

Hoogh. van den Alblasserwaard met Arkel beneden de Zouwe.
(*Zie Gorinchem* 1.)

Waterschap de Overwaard.
(*Zie Gorinchem* 1.)

Hoogheemraadschap van de Vijfheerenlanden.
(*Zie Gorinchem* 2.)

Commissie voor gemeene belangen.

Het onderhoud en beheer over den Diefdijk, Meerndijk, den Zuider Lingedijk en de daartoe behoorende werken is opgedragen aan een commissie zamengesteld uit de besturen van den Alblasserwaard met Arkel beneden de Zouwe en van de Vijfheerenlanden. De bevoegdheid van die commissie is in de reglementen van beide Hoogheemraadschappen omschreven.

Reglement op het beheer der rivierpolders in de prov. Gelderland.

De verschillende hoofdwaterschappen (polderdistrikten) en afzonderlijke polders langs de rivieren in Gelderland gelegen, worden beheerscht door bovengenoemd reglement, dat goedgekeurd is bij Kon. bestuit van 3 Sept. 1856, n°. 111.

Polderdistrikt Culenborg.

De voornaamste werken die in onderhoud zijn bij dit distrikt zijn de dijken, wegen, bruggen, duikers, de hoofdweteringen, de middelen van bemaling en van lozing.

Polderdistrikt Tielerwaard.

Zie voor de polders, die tot het Distrikt behooren, de opgaven boven de kaart.

Alle buitengewone werken tot beveiliging van het waterschap tegen het rivierwater, worden uitgevoerd en onderhouden door het district.

Het heeft het beheer over een gedeelte van de Linge, in vereeniging met de geheel op zich zelf staande polders langs die rivieren gelegen.

Het heeft toezigt op het gewone onderhoud der rivierwaterkeeringen met alle kunstwerken daarin gelegen en eenigermate op de huishoudelijke belangen van elken in het distrikt gelegen polder.

Het oudste dijkregt dat aan den Tielerwaard geschonken is, dagteekent van het jaar 1327.

Polderdistrikt Bommelerwaard beneden den Meidijk.

Zie voor de polders, die tot het distrikt behooren, de opgaven boven de kaart.

Bij het distrikt zijn in onderhoud de rivierwaterkeerende dijken met de werken tot verdediging van die dijken.

Het heeft toezigt op de kunstwerken in die dijken gelegen en eenigermate op de huishoudelijke belangen van elken in het distrikt gelegen polder.

Waterschap 't Oudland van Altena.

Bij dit waterschap is in onderhoud de rivierwaterkeerende dijk met de werken tot hare verdediging. Het heeft toezigt op alle werken in den waterkeerenden ring van het waterschap gelegen, maar staat overigens in geen betrekking tot het inwendig bestuur van de polders.

Het Oudland van Altena en het land van Heusden, deel uitgemaakt hebbende van den in 1421 overstroomden Grooten Zuidhollandschen waard, is herdijkt volgens consent van Philips van Bourgondie van 13 Mei 1465 door het leggen van de thans bestaande dijken van Woudrichem tot Werkendam en van daar tot Dussen.

Het tegenwoordige reglement van bestuur voor dit waterschap is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 27 Augustus 1866, n°. 70.

Reglement op het beheer der Linge.

De wijze van beheer over de Linge heeft plaats volgens het reglement op het onderhoud der Linge en der daaraan verbonden algemeene watergangen, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland 15 Julij 1864, n°. 2, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 16 Februarij 1865, n°. 36.

Algemeen reglement voor de waterschappen in Noordbrabant.

Dit reglement is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 4 Jan. 1862, n°. 101.

VERWIJZING.

Meerdere opgaven, onder anderen ook van de dijksbesturen, hunne inrigting en oorsprong, zijn te vinden in:

Register I, II, III, 1ste gedeelte, bevattende de beschrijving der peilschalen, hakkelbouten en andere verkenmerken langs de rivieren de Boven-Rijn, Waal en Merwe van Emmerik tot Gorinchem, bijlage 1—7.

2de gedeelte, bijlage 8, bevattende bescheiden, betrekkelijk de rivier de Linge, uitgegeven van wege het Ministerie van Binnenl. Zaken (1854).

Register IV, bevattende de beschrijving der peilschalen, hakkelbouten en andere verkenmerken langs de rivieren de Merwe, de Oude en Nieuwe Maas, van Gorinchem tot Brielle, met bijlagen.

1ste deel Gorinchem-Dordrecht, uitgegeven van wege het Ministerie van Binnenlandsche Zaken (1855).

Bijzonderheden omtrent de rivier de Linge vindt men verder in de verkenningsstukken enz. betreffende de Linge, bezorgd door den Ingenieur L. A. Reuvens, 1865.

TOELICHTING.

De polders op de kaart hebben de kleur van den boezem, waarop zij uitwateren, in verschillende tinten. Bij uitwatering op meer dan één boezem is de kleur dienovereenkomstig gestreept.

Polders, door een bies van donkerder tint omgeven, brengen het water niet regtstreeks op den boezem, maar eerst op een anderen polder, of op een gemeenschappelijken binnenboezem. De alzoo bij elkander behoorende polders hebben gelijke tint.

Hooge gronden, boezem- en vlietlanden zijn niet gekleurd.

Regtstreeks op rivieren uitwaterende voorboezems hebben de kleur, die gedacht kan worden aan de zee en rivieren als algemeene boezem te zijn gegeven.

Voorboezems van molens, al zijn zij ook door een sluisje met wachtdeur van den boezem gescheiden, zijn voorgesteld als tot dien boezem behoorende.

Molensluisjes en inlaatduikers zijn niet in het rood aangegeven, uitgezonderd die in rivierdijken gelegen.

Tot meer duidelijke aanwijzing van de boezemwateren zijn daarbij de benamingen in het rood gesteld.

Bijzondere toelichting. *De polders Oud- en Nieuw Schaik, hoewel lager van zomerpeil dan polder Kortgerecht, kunnen toch op deze afwateren, daar in de Kortgerechtsche molenwetering door den grooten afstand der molens bij het malen een aanzienlijk verhang ontstaat.*

VERKLARING DER TEEKENS.

Scheprad watermolen.
Vijzelwatermolen.
Stoomgemaal met aanwijzing van het aantal paardekrachten.

De onder het stoomgemaal geplaatste letter geeft het bemalingswerktuig aan; s. scheprad, p. pomp, c. centrifugaalpomp.

Bij bemalingswerktuigen, die het water op den boezem uitslaan, is geen cijfer gesteld: bij die, welke het aan de uitslaande molens toemalen, het cijfer 2; *bij weder lager geplaatste het cijfer* 3; *enz.*

Uitwateringsluis (U. sl.) } Sluizen die U. sl. en S. sl. tevens zijn, of die tot een
Schutsluis (S. sl.) } ander doel dienen, zijn aangewezen door het eerste teeken en nader omschreven.

Duiker onder door een waterleiding.
Peilschaal.
Peilmerksteen.
zp Zomerpeil van polders.
+1.3 Cijfers zonder voorafgaande letter geven terreinshoogten aan.
V.50 Geringste diepte in decimeters van het vaarwater over een riviervak.
ME= Aangenomen middelbare eb, zijnde die over de zomermaanden der jaren 1851—1860.
d=5.0 Dijkshoogte.
k=2.5 Kadehoogte.
Rivierdijk gedeeltelijk kunstmatig verdedigd.
Overlaat.
Overlaathoogte.
Straat-, grind-, schulpwegen, enz.

De grootte der polders is gegeven in Hectaren (HA), *volgens meting op de kaart. Getallen, met het teeken + of — er voor geplaatst, geven hoogten aan in meters boven of beneden Amsterdamsch peil (A.P.).*

BOEZEMS.

Kleur van de regtstreeksch op de rivieren uitwaterende polders en voorboezems (veronderstelde kleur van de zee en rivieren).

Boezem van den Overwaard.

Oppervlakte van den boezem ongeveer 190 *HA. Oppervlakte der polders, die er op afwateren, ongeveer* 12 500 *HA. Boezemland ongeveer* 115 *HA. Het maalpeil is* + 0.10 *à* + 0.15. *De kaden hebben een hoogte van* + 0.35. *De boezem ontlast zich aan den Elshout op de Lek tegenover Krimpen door twee sluizen.*

De inlating van water heeft plaats uit de Merwe te Giessendam. Bij onvoldoende lozing op natuurlijken weg wordt de boezem afgemalen op een hoogen boezem door acht windscheprad molens en een stoomscheprad molen van 150 *p. k.*

De hoogte boezem is groot 100 *HA. Het maalpeil is* + 1.35; *de kaden liggen op* + 1.60. *De hooge boezem ontlast zich ook aan den Elshout door twee sluizen.*

Boezem van de Zederik.

Oppervlakte van den boezem ongeveer 70 *HA. Oppervlakte van de polders, die er hun water op brengen,* 7300 *HA. Oppervlakte der vlietlanden* 97 *HA.*

De gemiddelde stand over de jaren 1858—1867, *waargenomen aan den Arkelschendam, was:* 1.11 + *A.P.*

Hoogste en laagste standen van den boezem over die jaren aan den Arkelschen Dam:

12 *Februarij* 1860 . . . . . 1.84 + *A.P.*
25 *December* 1864 . . . . . 0.31 + *A.P.*

Het maalpeil is + 1.42. *De kaden hebben een hoogte van* + 2.

De boezem heeft voor regtstreeksche ontlasting een sluis op de Lek te Ameide en één op de Linge aan den Arkelschen Dam. Bij onvoldoende lozing op natuurlijken weg wordt de boezem afgemalen op de Linge door het stoomgemaal aan den Arkelschen Dam. De inlating van water heeft plaats door de sluis te Vianen of aan den Arkelschen Dam.

Het gedeelte genaamd de Oude Zederik werd vroeger bij hooge standen van den boezem afgesloten door de sluis te Meerkerk. Sinds de kaden verhoogd zijn geschiedt het alleen voor het maaijen van de Vlietlanden.

Werkensche boezem.
(*Wordt vermeld op Geertruidenberg* 2.)

Zevenbansche boezem.
(*Wordt vermeld op Geertruidenberg* 2.)

STROOMENDE WATEREN.

de Linge.

De Linge ontvangt het water van nagenoeg het geheele gebied tusschen den Nederrijn of Lek en de Waal gelegen, voor zoover Gelderland betreft, en van de Vijfheerenlanden, gedeeltelijk onmiddelijk, gedeeltelijk door tusschenkomst van den boezem van de Zederik.

Vroeger stroomde de Linge vrij door Gorinchem op de Merwe af, thans is de lozing bijna uitsluitend door het Steenenhoeksche kanaal.

Bij onvoldoende lozing op natuurlijken weg wordt het daar afgemalen op de Merwe door een stoomscheprad molen van 125 *p. k.*

Het kanaal wordt afgesloten van de Linge door de keer- en schutsluis bij Gorinchem als de Linge tot + 2.52 *geklommen is, en de toevoer wordt dan zoo geregeld dat dit peil niet overschreden wordt.*

Het verval van de Linge van de groote brug boven Zoelen tot de Asperensche sluizen, zijnde een afstand van 40 390 *M., is bij een stand te Asperen van* + 0.60 *waargenomen te bedragen* 2.93 *M.; bij een stand te Asperen van* + 1 *was het verval* 2.10 *M.*

De gemiddelde waterstand over de jaren 1858—1867 *was:*

boven de Asperensche sluizen . . . . . 1.38 + *A.P.*
aan den Arkelschen Dam . . . . . 1.40 + *A.P.*

De hoogste en laagste standen over die jaren waren:

boven de Asperensche sluizen { 16 *Febr.* 1867 . . . 4.07 + *A.P.*
17 *Nov.* 1858 . . . 0.16 + *A.P.*
aan den Arkelschen Dam . . { 17 *Febr.* 1867 . . . 4 09 + *A.P.*
16 *Nov.* 1858 . . . 0.28 + *A.P.*

BUITENWATERSTANDEN.

Waal

Bommel. De gemiddelde stand over de jaren 1858—1867 *was* + 3.36.

Boven-Maas.

Woudrichem. De gemiddelde stand over de jaren 1858—1867 *was:*
vloed . . . . . + 1.99. | *eb* . . . . . + 1.79.
De hoogste en laagste standen over die jaren waren:
6 *Jan.* 1861. . . . . + 5.47. | 5 *Jan.* 1858. . . . . + 0.50.

Merwe.

Gorinchem. De gemiddelde stand over de jaren 1858—1867 *was:*
vloed . . . . . + 1 86. | *eb* . . . . . + 1.62.
Hoogste en laagste standen over die jaren:
5 *Jan.* 1861 . . . . + 4.67. | 7 *Nov.* 1864. . . . . + 0.48.
Hardinxveld. De gemiddelde stand over de jaren 1858—1867 *was:*
vloed . . . . . + 1.71. | *eb* . . . . . + 1.38.
Hoogste en laagste standen over die jaren:
5 *Jan.* 1861. . . . . + 3.46. | 2 *Mei* 1862 . . . . . + 0.38.